

T. C.

Ziraat Bankası

Tasarruf Hesapları
1953 İKRAMİYELERİ YEKONU

1.000.000 Lira

15 Ev, 4 Traktör ve
DOLGUN PARA İKRAMİYELERİ

FAZLA TAFELAT İÇİN 444 ŞUBE VE AJANSEMİZ EMRİNİZDEDİR

AKBANK in

2000
ALTINI

BİR İSTİKBAL DEMEKTİR

«Türk Halkbilgisi Derneği» nin neşriyat organıdır.

40

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

İSTANBULDA ÇIKAR, AYLIK
HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

Ekim 1953

İÇİNDEKİLER: .....

- Türkiyede Eski Medeniyetlerin Maddi Kültürde Tomadisi . H. Z. KOŞAY
Türkülerimizin Hikâyeleri: Sarı Yıldız, Mavi Yıldız . Y. K. GÖÇELİ
Aşık Şem'inin Ölüm Tarihi . . . . . İbrahim Aczi KENDİ
Kitaplar Arasında: «Konya Efeleri» . . . . . Celâleddin KİŞMİR
Köroğlu ve Musikisi . . . . . Sadı Yaver ATAMAN
Türkmen Köylünde Düğün . . . . . Mehmet KALKANOĞLU
Vatan ve Bayrak ile Davul ve Zurna . . . . . T. F. A.
Silleli Süruri'nin Yayımlanması Şiirleri . . . . . Abdülkadir ERDOĞAN
Beşyüzlüncü Yılın İstanbul Surlarına Kapıları . . . . . Halit BAYRI

Sayı: 51

Kuruş: 25

MİLLİ KÜTÜPHANE
ANKARA

SATIRI VE YAZI İŞLERİNİ İDARE EDEN MES'UL MÜDÜR: İHSAN HİNGER

T. C.

Ziraat Bankası

Tasarruf Hesapları
1953 İKRAMIYELERİ YERİNE

1.000.000 Lira

15 Ev, 4 Traktör ve

DOLGUN PARA İKRAMIYELEERİ

PARA TAFAELAT KURU 444 ŞUBE VE AJANSLAR KEMERİNEKEDİR

AKBANK

2000
ALTINI

BİR İSTİKBAL DEMEKTİR

«Türk Halkbilgisi Derneği» nin neşriyat organıdır.

40

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

MEKTEPTE ÇIKAR, AYLIK
HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

Ekim 1953

İÇİNDEKİLER: .....

- Türkiyede Eski Medeniyetlerin Maddî Kültürde Temadisi . . . H. Z. KOŞAY
Türkçülerimizin İlk Yönelimleri: Barı Yıldız, Mavi Yıldız . . . Y. K. GÖÇELİ
Ayık Gem'inin Oğlun. Tarihi . . . . . İbrahim Acı BENDİ
Kültürler Aramızda: «Konya Efeleleri» . . . . . Celâleddin KİŞMİR
Küreğli ve Müstakbil . . . . . Badi Yaver ATAMAN
Türkmen Köylüsünde Düşün . . . . . Mehmet KALKANOĞLU
Yatan ve Bayraklı İki Davul ve Zurna . . . . . T. F. A.
Süfeli Şirazi'nin Yayınladığı Şiirleri . . . . . Abdülkadir ERDOĞAN
Koyunlu'nun Yıldız İstanbul Surlarına Kapıları . . . . . Halit DAYRI

Sayı: 51

Kuruş: 25

MİLLİ KÜTÜPHANE
ANKARA

GAZİNE VE YAKIN İKRAMIYERİ İDARE EDEN KURUL MÜDÜRÜ: İBRAHİM KEMER

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

801

KURULUŞU: AĞUSTOS 1949
AYDA BİR DEFA İSTANBULDA ÇIKAR. HALKBİLGİSİ DERGİSİ
SAHİBİ VE YAZI İŞLERİ MÜSTEL MÜDÜRÜ: İHSAN HİNÇER

No: 51

EKİM 1953

YIL: 5; CİLT: 3

Türkülerimizin Doğuş Hikâyeleri:

Sarı Yıldız, Mavi Yıldız

Yazan: Yaşar Kemal GÖGCELİ

Söyle rivayet ederler kına: Evvel zanianda Sivas İlinden bir kervancı Halepten mal getirir. Tam üç yıldır kervanedar yurtlarından, baba ocaklarından ayrı düşmüşlerdir. Gurbet ilin kahrı, üç yılın hasreti yüreklerinde. Kiminin yolunu anası.. babası, kimininkini sevgilisi, kimininkini çocukları gözliyor.

İçlerinden en genç kara yağız, uzun boylu bir delikanlı... Adı Veysel. Veysel'in bıyıkları daha yeni terlemiş...

Bunlar Halepten aylarca yol ala ala, en sonunda, kâhli fırtınalı bir kış günü Sivasla Kayseri arası ylık bir Selçuk hamma kendilerini zor atarlar... Handa gecelemeğe karar verip, yüklerini gözerler... Bir insan çok uzaktan günlere, aylarca yol alarak yorduna yaklaşıp... Yurduna yaklaştığı zamana kadar, içinde o kadar rahatsız edici, dürten bir duygu olmaz... Vaktâ ki menleket kokusu insanın burnuna gelir, içindeki hâtıralar depresir, işte o zaman içinde kıyamet kopar... Bir şey durmadan seni oraya doğru çeker... «Ya bir kanat versen, ya bir kuş olsam...» dedirtir.

Sivas çok yakındı. Kervancılar yerlerinde duramıyorlardı. Akşam oldu. Yataklarını serip içine girdiler... Ama hiç birini uyku tutmuyordu... Veysel'in nişanlı... Nişanlı, oldu-

ğu gibi, Veysel'in gözünün önünde... Yatamıyom hayal meyal düşerden...

Veysel ilide birde yatağında kalıp, işi mi diye, doğudan yana bakıyor... Veysel bir türlü yataкта duramıyor... Sabah, bir olsa! İŞİMDİ, geçeden yola çıkmaz mı? diyor Veysel... Kar kar, Allahın belası bir fırtına var.

Gün ışımadan önce, doğuda, tam günün doğacağı yerde bir yıldız gözükür; Sabah yıldızdır o... Sabah yıldız gözükünce yola çıkar... Sabah yıldız bir gözükse... Bu gece, bir gece değil, karanlık bir yıldır.

Veysel sevinçle, çoktanberi durup seyrettiği doğuda koeman, yalp yalp ırgan bir yıldız görüyor... Delicesine bağırıyor:

«Sarı yıldız... Mavi yıldız...»

Telaşa kervanı yükliyorlar. Kar savuruyor... Geceye ve sarı yıldız kar yağıyor... Gece ve sarı yıldız üşümüş... Kervan yola düşüyor... Kervancılar sevinçle. Geceye, kara, sarı yıldız karşı türküler söylüyorlar... «Bir bulut oynadı Sivas İlinden... Ucu telli mektup geldi gelinden...» Yarın sabaha Sivas'ta olacaklar... Veysel sorarsanız, Veysel, kervandan belki beş yüz metre ileride... Atı, ağaçlar boyu yüklenmiş karı göğüsliyor... At, bazan yorulup, yavaşlıyor... Veysel, atı öldürecek gibi... Vey-

M. GÖGCELİ

TÜRK
TİCARET
BANKASI
1953 İKRAMIYE
PLANI

EV

PARA

ALTIN

TRAKTÖR

OTOMOBİL

350.000 TL

42

43

MİLLİ KÜTÜPHANE
ANKARA

sol, atı kırbaçlıyor... Bir hayli yol alıyorlar... Kar, arada açılıp, ortalık sütlüman oluyor ve Sarı yıldız olduğu yerde parlayıp sönüyor... Sarı yıldız oturmuş oraya... Sarı yıldız... Sarı yıldız... Sarı yıldız... Sarı yıldız çoktan kaybolmıyordu... Gün doğmayı çoktan dağların arkasından... Tan yıldız ısımsı, ısıdı demek, biraz sonra gün doğacak demektir... Gün nerelerde?

Kar, daha belâhı savuruyor... Fırtına döndürüyor... Bir zaman geliyor ki, kervan toptan kara gömülüyor... Zor-güç kervanı kar altından çıkarıyorlar... İçlerinden kimisi «dönelim!» diye ayak diriyor... Ötekiler dinlemiyorlar... «İşte Sarı yıldız, biraz sonra nasıl olsa gün doğar.» ve dönmüyorlar. Git, git! Sarı yıldızın bir türlü kaybolduğu, günün doğduğu yok...

«Biz uykuluyuz da onun için bize zaman çok uzun geliyor. Nasıl olsa biraz sonra gün doğacak.» diyorlar.

İçlerinden hiç birinin aktına bu yıldızın tan yıldız olacağı gelmedi... Gözleri yıldızda... Boyuna, kara bata çıka yol alıyorlar... Sivas ovasının kar altındaki uçsuz bucaksız düzlüğü gidiyorlar gidiyorlar bitmiyor... Akli başında eski kervancılar felâketi seziniyorlar. Kervancıbaşıya, Veysel, daha ötekil gençlere: «Dönelim!» diye yalvarıyorlar... Kervancıbaşı da genç... Veysel'in yüreğindeki aşk da gittikçe afeş oluyor.

Veysel, arkadaşlarına yıldızı gösterip: «Hepiniz bilirsiniz ki bu yıldız doğduktan sonra gün ışı...»

Arkadaşları ne desinler!.. Bu yıldız doğduktan sonra gün ışı. Ama yıldız ne zaman dauberi orada öylecene duruyor... Ne gün ışıyor, ne bir şey... Bir kaç kere dönecek oluyorlar... Dönseler nereye dönecekler... Çarnâçar gidiyorlar... En sonunda gide gide şimdiki «Kervankıran» dedikleri yere varıyorlar... Ve orada bir tipi başlıyor; görülmedi... Kar, tepeden tepeye savuruyor... Sarı yıldız tpinin arkasında... Ve neden sonra gün usuldan usuldan karşı dağın arkasından gözüküyor... Kervan nerede? Kervanı koydunsa bul!

Bahar geliyor... Bahar gelip toprak kabarıyor... Çimenler yeşerip, karlar eriyor... Kervankırandan geçen ilk yolcu, atı, eşeği, katırı, denklere, insanları ile bir kervanı orada, kara toprağa üstüste yığılmış buluyor... Bütün ker-

van üstüste yığılmış... Yalnız beş yüz metre ileride, toprağa boylu boyunca uzanmış, atının dizginleri elinde, ileri doğru uçar gibi bir yatıyor... Üstüne de yeşil sinekler inip kalkıyor... Ve onları yerlerinden bir santim bile ayırmadan oldukları yere atıyla, katırı, eşeğiyle gömüyorlar... Kervankıran dedikleri yerden geçerseniz, mezarları görürsünüz... Veysel'in topluluktan ayrılmış mezarı, daha ileri doğru uçar gibidir...

Ve bu olay üstüne Anadolu insanları, türlü türlü türküler çıkarmışlardır. Bu türkülerini şairler, şair olmayanlar, olayı kim duyup ta yüreği yandıysa, ver yansın etmiş Kervankıran üstüne... Az daha unuttuyordum. O yere Kervankıran dedikleri gibi, o yıldızda «Kervankıran yıldızı» demişlerdir... Hangi Anadolu köylüsüne, «Bana Kervankıran yıldızını göster» derseni, hemencecik size gösterir... Arkasından da bu olayı anlatır...

İŞTE TÜRKÜSÜ:

Havalanma telli turnam

Aman, aman, aman hey!

Uçup gitme yele karşı

A niye doğdu sarı yıldız, mavî yıldız

Yıldız, yıldız, yıldız, yıldız...

Zülüflerin tel tel olmuş

Döklüp gitme yele karşı

Ah niye doğdu sarı yıldız, mavî yıldız

Yıldız, yıldız, yıldız, yıldız...

Evlör yıkan bellir bükken

Kanım oldun Kervankıran

Dön! Dön! Dön! Dön!

Davulbaza vur turayı

Aman aman aman hey!

Dünden avladık burayı

Ah niye doğdu...

Getir oğlan boz kulayı

Binem gidem yâre karşı

Ah niye doğdu...

Şahın'm var bazların var

Aman aman aman hey!

Ördeğim var kazların var

Ah niye doğdu...

Araştırmalar:

Şem'inin Ölüm Tarihi

Yazan: İbrahim Aczi KENDİ

Azizim Hüner;

TÜRK FOLKLAR ARAŞTIRMALARI'nın 47 sayılı nüshasında (Konya Şem-i hakkında yeni bilgiler) başlıklı ve Cahit Öztelli imzalı bir yazıya gözüm ilişti. Baktım, şuradan buradan yani Şem-i hakkında yazı yazan bazı isimlerden, bahisle işi bizim, (Şem-i Konyuyor) eserimizin üstüne getirerek, güya, o roman şeklinde imiş... şayanı ilimat değilmiş!.. Neticesine varıyor. Sonra yeni bilgi olarak Şem-i'nin vefat tarihini ortaya sürüyor.

Öyle ki, Şem-i'nin vefat tarihi (1255) değil, (1250) imiş. Bütün bedaheta karşı acaba bunun neresi yeni bilgi oluyor?..

Biz, bu hususu eserde olduğu gibi müddel yazdığımız halde, bu zatın şimdiki bir de böyle yeni bilgi (şahiryle) ortaya bir söz daha atması, bilmeyiz ki, nasıl bir karihanın mahsulüdür. İşte, bunun için yine diyorum ki:

— Biz, Şem-i'nin muhitinde yaşamış, onun sağlığında onunla oturup kalkın İhtiyarlarla (60) sene önce temas etmiş... Şem-i ailesinin arasına girerek torununun el yazısıyla mecmualarını bulmuşuz... Şem-i öldüğünde salını taşıyan ve Mezar Taşını yazan ve işleyen ustaların evlâtlarıyla tanışmış bir kimsesiz.

Biçare Şem-i'nin öldükten onbir gün sonra başına dikilen bu taş, daha yakın senelere

Yâr tenha sözlerin var

Ben diyemem ele karşı

Ah niye doğdu...

Dertli der ki dünya fânî

Aman, aman, aman hey!

Seni seven neyler malî

Ah niye doğdu...

Yakışmazsa öldür beni

Glyin yeşil ala karşı

Ah niye doğdu...

kadar dururdu. Bir ben değil, daha birçok kimseler, o taşın yüzlerce kopya almışlardır. Bununla beraber 1317 senesi Konyada vâli bulunan Ferit Paşa merhum, kâttibi hususi Faik (Öztrak) Beyle beni yolhıyarak Şem-i'nin Mezar Taşının fotoğrafını aldırdı.

Bundan sonra, Ferit ve Saadetin Nûzhet Beyler (Konya - halkıyyat ve harsıyyat) adındaki eserleri çıkarmazdan önce (1311) Rumi nesnesinde Ferit Beyle beraber Şem-i'nin mezarına giderek taşdaki, kitâbe ve tarihini itina ile istinsah ettik. Tarih, taşın tepesinde (1256) tir. (Konya Halkıyyat ve Harsıyyat) dahi aynen bu tarihi tesbit eder, Biçare Âşıkın mezarı yol kenarında kaldığı için, çocuk çocuk tarafından taşdaki yazılar ezildiği cihetle, bir iki sene sonra Şem-i'yi sevenler tarafından o taş kaldırılarak aynı kitâbeyi havli diğer beyaz bir taş dikilmiştir.

O taşta, (1250) yazılması, son beş rakamının ezik olmasından dolayı sıfır gibi okunmasından ibaret olduğu anlaşılmış ise de, son şehir plânına göre yol ağzında olan bu mezarlığın tamamen yola kalibolunmasıyla o taş da kaldırılmış, şimdiki zavallı Âşık, taşsız yer altında böyle yatmaktadır.

Biz bu cihetleri eserde açıklamıştık. Fakat, sayın Öztelli'nin bu hususta yazdığı satırlardaki maksat, bu değildir. Bizim eserini gayamı ilimat olmadığı neticesine varmaktadır.

Yine, diyoruz ki, o eser muhifdir... Aşıkna uygundur, O öyle çıktı ve yürüdü. Onu, insafla okuyanlar, onun mahiyetini anlamışlardır. Nedenise Sayın Öztelli, herbangi bir yerde muhif olarak çıkan bu gibi eserlere, güya o Âşık ilânın tesirinde kalmış... veya taklitçi imiş gibi bir nakarat tutturmuş gidiyor.

Sayın Halk Edebiyatı araştırmacısı Öztelli, tetkik ettiği eserlere biraz daha dikkat ederse, birçok hususlarda anlayacağımızı ve birçok hatâlardan da hâzer edebileceğini kuvvetle ummaktayım.

Konya Evleri

Yazan: Celâleddin KİŞMİR

Türk yapı sanatında bilhassa Konya evleri müstah bir rol oynar. Fakat itiraf edelim ki bugüne kadar Konya evleri üzerinde ne doğru düşünüş çalışılmış, ne de incelenerek bir eser meydana getirilmiştir.

Bir menâketin bir kaç resmî ve modern yapıyla tanıtılması mümkün değildir. Onun esas karakteristiğini belli edecek ve kendisine müsbet not verecek, yerli halkın babadan evlâda intikal ederek oturduğu ve bütün ömrünü içinde geçirdiği evlerdir.

Konya evleri mevzuunda bir çok imkân-sızlıklar yüzünden bocalayıp duran bir olarak bu müfeyyiz Konyamız için mesut bir hâdise yerine kabul etmekten kenâfil alamıyoruz.

İstanbul Üniversitesi Mimarlık Fakültesi 2. cı Bina Kürsüsü Doçenti Yüksek Mühendis Mimar Celile Berk Konya Evleri (1) adlı çok güzel bir eser meydana getirmiş ve eser Teknik Üniversite yayınları arasında basılarak ilim âlemine arz edilmiştir.

Sayın Bayan Celile Berk eserini büyük bir titizlikle hazırlamış ve nefis bir baskı için büyük eb'atta nâsetmiştir.

Orijinal resim ve plânlarla süslü olan eser, Ord. Prof. P. Bouatz; Ord. Prof. Onat; Prof. Dr. S. Kuran, Prof. Dr. M. Gökdoğan, Prof. A. Türkmenler tebliğ ve kabul edilerek, Celile Berk, Doçentliğe yükseltilmiştir.

İçinde Konya'nın en tipik ve karakteristlik evlerinden 121 tanesinin resmî vardır. İşte, kaptı evlerinden uzun uzun bahsedilen ve resimleriyle tanıtılan ev sahiplerinden birkaçı: Eşenli mahallesinde Abdültoflu Hacı Ahmet, Hacı Kadırlar, Şema mahallesinde Mustafa Uğur, Eşenli mahallesinde Kara Mollalar, Ulurmak mahallesinde Kızıl Hacı Hasanlar, Nakipoğulları mahallesinde Nakipoğulları; Durak Faki mahallesinde Saffet Çelebi, Sarıbaşa mahallesinde Hacı Abdurrahmanlar v.s. Enteresan ve dikkatli calıp Konya evlerinin bütün hususiyetlerini gözlemlenmiş özüne seren bu kıymetli eserde ayrıca 42 tane de plânı leyha vardır. Konya evlerinin nasıl yapıldığını, hangi malzemeleri kullanarak inşa edildiğini inceleyen inşeye tetkik eden Celile Berk, kitabın so-

nuna yazdığı bir hülasada şimdilye kadar Konyayı küçültmek ve yanlış tanıtmak maksadıyla meydana getirilen eserlere de cevap vermiş oluyor. Sayın Celile Berk diyor ki: «Dr. J. H. Löytved «Konya» isimli eserinde Konya'nın evlerinden «Fakir çamur kulübeleri» diye bahsediyor. Halbuki o çamur evlerin içine girince, ne kadar güzel manzaralarla karşılaşılıyor.»

Konya değerli bir eser kazanmış durumdadır. Müellifini tebrik etmek, bu uğurdaki sâ-y ve gayretinden dolayı müteşekkirdir kalmak bir kadirşinâşlık olur. Bugün için eser Konyayı seven her Konyalı için bir ziyet esyası olarak saklanacak güzellikte ve kıymettedir. Yarın için ise, tarihte hâtirasiyle, orfe, âdetle dolu muazzam bir eser olarak dâima el altında bulundurulacak en salâhiyetli ve doğru bir rehber olacaktır.

(1) Konya Evleri; Y. Müh. Mimar Celile Berk, 2. cı Bina Bilgi Kürsüsü Doçenti, İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi yayımlarından, 1932, Fiyat: 12,5 İra.

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

NİN SATIŞ YERLERİ

Ankara'da: Berkalp Kitabevi ile Ulus meydanında Koç Ticarethanesi önünde-ki gazeteler bayırı Yakup Karabağ. İzmir'de: Tilkilikte Cerrahoğlu Kitabevi.

Konya'da: Yeni Kitabevi.

İstanbul'da: Beyoğlunda Saray, Köprüde Kemal, Babalıde İbhal ve İrfan, Beyazıtta Tıbbiye karşısında Falk Ak-gün Kitabevleri, Çarşıkapıda Azak sinemasına dönülecek köşedeki ve Çağaloğlu firmı yanındaki tüflüncü ile eski Eminönü halkevi karşısındaki bayi Niyazi Eryılmaz.

Köroğlu Ve Musikisi

Yazan: Sadi Yaver ATAMAN

- Üaleme gibi gerek sözlerindeki, gerekse musikkisindeki âhenk ve karaktere göre isim alan türküler vardır.

2 — Aşk ve sevdaya ve güzel olan herşeye karşı temâyül ve duygularını anlatan, meselâ, sevgilisini, Ayvazını, Atını, Silâhını tasvir eden ve ögen bölümlerindeki türkülerine umumî olarak Güzelleme.

3 — Oyunla beraber ekseriyetle sözsüz icra edilen havalarına da Oynaklama - Uğrunleme - Sekdirme - Hoplatma.

Bu üç katagoriye alt Köroğlu Musikisi'nin başlıca karakteri, onun mücadele ve mübareze hayatını, aşk ve sevdasının mertliği, zevk ve temâyüllerini temsil ve tasvir eden dramatik unsurları lûtiva etmiş olmasıdır. Ayrıca yine bu üç katagoriye ait olarak isim alan türkü ve çeşitlerinin birbiri ile münasebetleri dikkati çekmektedir. Meselâ oyun, aşk ve sevdâ içinde yiğitlik ve koçaklık hissinin hâkim olduğu zamanlar — ki, Köroğlu'nun bütün türkülerinde daima kahramanlık, yiğitlik ve mertlik hâkimdir — türkülerinin (Yiğitlemeli güzelleme - Koçaklamalı güzelleme - Uğrunlemeli güzelleme gibi) sahaları arzettiği görülmektedir.

Köroğlu oyunlarını da umumî olarak iki kısma ayırmak mümkündür. (1)

1 — Karşıtlık dans halinde iki veya daha fazla kollarla (kolç, pala, kalkan, pistov gibi silâhlarla) veya (silâhsız) veya davulla - tek veya çift - oynanan mübareze oyunları. Bu tarz oyunlar en çok Orta, kısmen Şimali, Garbi ve Cenabi Anadolu'da taammüm etmiştir.

2 — Anonim olarak ellerle tutuşmalı veya omuzlanmalı oyunlar. Birden fazla şahıslarla oynanan (Bar), (Halay), (Horon) çe-

(1) Dışarı festivallerde Türk oyunlarını esash ve lâyık şekilde tanıtmak istiyorsak bu iş yalnız bir musikinin oyunlarına tahsis ettirmemek, bütün çeşitli oyunlarımızı, bilhassa Köroğlu Kalkan oyunlarını, çift davulla oynanan oynaklamaları ve 12 kişilik oyun havasını götürmek lazımdır. Muhakkak birinci geleceğimize emni olabiliriz.

Musiki ve edebiyat folklorumuza malzeme veren dağcıl saz şairlerinin başında bir halk kahramanı hüviyeti ile Köroğlu gelmektedir. Köroğlu, yalnız türkülerde değil, şahsiyeti etrafında da yurt içinde olduğu kadar yurt dışında da geniş âkisler ve menkabeler yaratmıştır. Köroğlunun masallanmış destanı hüviyeti etrafında toplanan halk rivayet ve hikâyeleri kulakdan kulağa, nesilden nesile aktarıldıkça ne kadar değişmiş de olsalar, asıl güzelliğini ve folklor vasıflarını daima muhafaza etmiştir. Köroğlu halk kahramanı olarak geçmiş çağların karanlık hayatı ve kötü idaresine karşı halkın gizli tutmağa mecbur olduğu kargınlık ve hüviyet aşkının bir mümessil ve âlemdarı sayılır. Köroğlunu, halk düşmanı olan egkilyalardan ayıran, ona halkın dostluğunu ve sevgisini kazandıran şey, dağa çıkmasındaki müsbet ve temiz gayetir. Bu gaye, halka yardım ve hizmet hissi ile, zulme karşı hak ve hakikatın mücadelesidir. Babasının gözünü çıkarın bir derebeyinin şahsında zulme ve menarşiyeye kafa tutuşun şahseserini yeren Köroğlu, yalnız hileğinin zoru ve kahıncın hakkı ile bedeni bir mücadele yaparak kahramanlık folklorumuza geçmekle yetinmemiş, ayrıca hür fikirleri yaymada da geniş ölçüde rol sahibi olarak edebiyat ve musiki folklorumuza, hattâ hukuk folklorumuza da birçok malzeme verilmesine emil olmuştur. Amil olmuştur, derken, burada küçük bir prantez açmak icabetmektedir. Köroğlu, saz şairi olarak bizzat söylediği rivayet edilen deyiş ve türkülerinden başka, şöhretine muvazil olarak başkaları tarafından hakkında söylenmiş birçok deyiş ve türkülerin de yapısına emil olmuş, hayatı halkın ruhuna ve mefkûresine işlemiştir. Bu gibi halk kahramanlarına yarılari türkülerin ve dizâllen hikâyelerin mayası, onların olağanüstü telâki edilen hayat ve hareketleri, mücadelelerini hayır ve hassanatı ögen ve dile getiren bir malzeme ile yuğurulmuştur. Köroğlu Musikisi'nin başlıca üç kısımda tesbit etmiş bulunuyoruz.

1 — Cenk, mücadele ve kahramanlıklarını anlatan ve ögen türkülleri ki, bu kısımda, Yiğitleme - Koçaklama - Ağırılama - Yeldirme

sitleri, Eni çok Karadentz sahil ve Doğu Anadolu'da taammüm etmiştir. Parça halinde mısâller:

YEĞİTLEME :

Maraş varyasyonu. Aşık Mehmetden:
Benden selâmolsun Bolu Beyine
Benimle uğraşmağa Dev gerek
Unvan para etmez Harp meydanında
Doğrar eğri kılıç bilek zor gerek
Zabah öğlüm gör olur neler
Baba yeğitler meydanda geç gibi
Yere düşer garpuz gibi kelleler
Salâvat çekmeğe çetin öl gerek

Alçaklarda olur atından enne
Eğer geç yeğitsen sözlünden dönme
Çokluk para etmez mala güvenme
Kurnaz adam iflah olmaz bön gerek

Goç Köroğlüm öğüdünden yorulmaz
Kesilen kelleden hesap sorulmaz
Boş laf atımayan meydan alınmaz
Asil yeğit er meydanında dev gerek.

ÜNLEME :

Maraş varyasyonu. Aşık Mehmetden:
Çoktan beri gir aña vurmadım dizgin
Nico ordulara vermişim bozgun
Bu gün şarap içdim gözlerim lazgün
Atayı dededen benim Köroğlu
Zabah olup dost düşmanlar

Eğri kılıç da kumandan çıkmadan
Bolu şehrin atasılara yakmadan
Gönder Han'ı Ayvazi göresim geldi.

Dizgin askerim karşısım hepisin
İçinden seçin atın kötlüsün
Bolu şehrinde demir kapısın
Tek elle tutup kirasım geldi.

— 2 —

Bolu varyasyonu. Azmi Aga'dan:
Ben bir Köroğluyum dağa gezerim
Uçan ortüzgerden hille sezerim
Dönmür kövengemle başım ezerim
Ayvazi perçemli yandım Köroğlu.

GÜZELEME :

Erzincan varyasyonu. Remzi Barantel'den:
Üç gözeller indî çaya
Comalla benzettim aya

Keten gömlek memem söya
Göskün düğmele düğmele
Çaya indî alı gellin
Al dudacı balı gellin
Keten gömlek dalı gellin
Göskün düğmele düğmele.

Saçları kat kat örülür
Al dudacı balı sülür
Yel vurur memem görülür
Göskün düğmele düğmele,
Köroğlu neden titrerisin
Akıl baştan al gidersin
Çamlı helde seyredersin
Göskün düğmele düğmele.

YEĞİTLEMELİ GÜZELEME:

Çoruh varyasyonu. Cevri Altıntaş'dan:
Haykırdı çıktı megeden
Gün tutuldu tamaşadan
Heç korkmaz beyden pasadan
Ayyav bu gelen bu gelen yar bu gelen
Arap atın üstündedir
Ala gözler mestindedir
Şirin canlar kastındadır
Ayyav bu gelen .....
Handönem akıtma yaşı
Yandı yüreğinin başı
Köroğlunun can hardaşı
Ayyav bu gelen .....

ÜGRÜNLEMELİ GÜZELEME :

Adana varyasyonu. Ziya Işın'dan:
Davran gir atın davran yokuşa davran
Yokuşun başında soyuldu kevran
Düşman karşısında ne yapısın Savran
Esdür gir atım esdür yare gidelim
Dost düşman içimde sıla edelim.
Gir atı sorarsın yoldadır yaşı
İrtdür gövdesi ufaktır başı
Dizgin çekende un eder taşı
Esdür giratım .....
Yokuşa yukarı tavşan sekişlim
Bayıra aşağı Ceylan büküşlim
Alın alattımağ göğsü gülmüşlim
Esdür Giratım.....

AĞIRLAMA - YELDİRME - HOPLATMA :

Tunceli varyasyonu. Ramazan Güngör'den:
Çamlı Beşe sütreldim yolunu
Altunlardan nalladayım nabını
Üç güzele dokudayım çulunu
Alın güzell kız perçemli giratım.

Düğün Adetleri:

Türkmen Köylerinde Düğün

Yazan: Mehmet KALKANOĞLU

Anadoluda düğün şekli ve adetleri, mezhebi değişiklik, her köyde başka başkadır. Alevi köylerinde başka bir hususiyet, Çerkez köylerinde daha hareketli, yerli Türklere daha Asya gelenektir. Poşalarda daha başka âdet ve an'aneler vardır. Bu ayrı ayrı hususiyet taşıyan düğün âdet ve an'anelerini ayrı ayrı araştırıp yazmak, köylerimizin düğün geleneklerini bütün hususiyetleri ile tesbit etmek, faydalıdır mülahazasıyla tetkikatta bulundum. Bu hamle ile ilk olarak Türkmen köylerindeki gelenekleri tetkik ettim. Görülecektir ki, bu köy düğünlerinde en fazla uğur - keramet çerçevesi içinde aşırı bir taassup hareketi görülmektedir.

Adetlerin çoğu hattâ hepsi dini bir veche arzelmektedir. Bir düğünü, başlangıcından gerdek geçesine kadar takip edersek, önümüze göze çarpacak sekiz-on hâdise çıkar. Bu hâdiseleri arasıyla tetkik ve tahlil edersek, Türkmen köylerindeki düğün âdet ve an'aneleri gözümüzün önünde canlı bir tablo olarak bilyür.

1 — Görüldüğü gibi: Oğlunu evlendirecek ana köyün ileri gelen kadınlarının bir kaçıma yanına alarak köyde yetişken kızları birer

Kırat Kırat Kırat Kırat Kırat
Kıratın bnen alır murat

Kıratım meydan yerinde
Gezer horlayı horlayı
Bir kötlü az bir gavğadan
Kaçar zorlayı zorlayı

Başın başından yukarı tutar
Hayırları köpüğü başından atar
Kaçarsa kurtulur kovarsa tutar
Alın güzell kız perçemli kiratım
Kırat Kırat Kırat Kırat Kırat
Kıratın bnen alır murat.

Kıratı yalayı bunlar
Yeğit goyer demir donlar
Ağ göğdeden kız kanlar
Akar şarlayı şarlayı.

Köroğlu der al kanları
Yere serer çok canları
Eğri kılıç düşmanları
Keser parlayı parlayı.

birer görür. Bu kadınlara görücü denir. Kızı görmek şöyle olur: Görüldükler eve bir oturucu sıfatıyla giderler, evdeki gelinlik kız görüldüklerin birer birer ellerini öper ve bir hümet tezahürü olmak üzere ellerini göğsüne kavuşturarak karşıda dikilir. Görüldükler kızın kaşını, gözünü, boyunu, bosunu bu suretle iyice tetkik etmek imkânını elde etmiş olurlar. Hal ve hareketlerinde terbiye, edep seziliyorsa laf açılır, kız bir behane ile dışarı gönderir, Allahın emriyle düğünlüklerini annessine açarlar. Zaten düğün ona hâdisesiz köyde daha evvel şayi olduğundan cevap hazırdir. Müsbet veya menfi cevabı kız anası görüldüklerine verir. Yahut da danışmak, görüşmek üzere bakalım alın yazısı ise verilir diyerek bir iki gün mühlet ister ve görüldükleri böylelikle gönderir. Ertesi günler kocası ile tanışare eder, akrabalarının da muvafakatını aldıktan sonra oğlan evine muvafakat cevabı gönderilir.

2 — Düğün: Muvafakat haberi geldikten sonra oğlan evinde bir cantılık ve hareket başlar. Düğüncü kadınlar bir taraftan köyün ileri gelen erkekleri bir taraftan kız evine giderler. Erkekler ve kadın düğüncüler arasında ayrı ayrı müsavere cereyanından sonra (söz kesilir). Muvafakat cevabını vermek en ziyade kızın babasının hakkı ise de anadaki hakka riayet için ondan da muvafakat cevabı alındıktan sonra Allahın emri Peygamberin kavli ile söz bitmiş olur.

3 — Şerbet: Haftanın Cuma akşamı yani Pergembe günü akşam davethiler huzurunda şerbet içilir, her iki tarafa ağız tadı temenni edilir. Kadın şerbet meclisinde ya oğlanın aurası veya tâbir veçhile başı bütün bir kadın tarafından (Beldik) olarak yeni gelinin boğazına alınır.

4 — Nişan veya yağlık bağlama: Aradan altı ay kadar bir zaman geçtikten sonra oğlan tarafı nişan merasimi yapar. Zengin olmayan eller bu nişan yerine (Yağlık Bağlama) yaparlar. Bu iki şekli böyledir:

a) Yağlık bağlama: Köy kadınları toplanır, çörek, baklava hazırlanıp kız evine götürülür. Yağlık bağlamaya gelen kadınlara üzdüm dağıtılır. Bu yağlık bağlama töreninde

köy kızları akşama kadar Halay oynar ve muhtelif millî oyun gösterisi yaparlar. Oğlan evinden gönderilen bu çörek ve baktlava kız tarafının akrabalarına kız tadı olmak üzere tahsîm edilir. Zira yol gönderildikten sonra bu baktlava dağıtılanlar düğüne muhtelif hediyelerle gelirler.

b) Nisan; zengin aileler yaklık bağlama yerine davullu zurna bir nisan yaparlar. Bu nisan usulü bir Perşembeden bir Perşembeye kadar bir hafta devam eder. Yakın komşu köylere mum, gidet, davetler yapılır. Mum günü dermek davet etmek demektir. Bu nisan merasiminde de kadınlar erkekler bir hafta davullu zurnalı eğlenceler yapar ve Halay çekerler.

5 — Bayramcahık: Düğün arсында araya Ramazan veya Kurban Bayramı girdiği takdirde geline bayramcahık elbise ile beraber çörek, baktlava gider. Bayramcahığı getiren oğlan evinde kız evli tarafından ziyafetler çekilir, nişanlı kız misafirlerin ellerini öper ve onlar da geline (Töre) verirler.

6 — Düğüne hazırlık ve yol göndermek: Kız evi ile söz kesildikten sonra düğüne hazırlık başlanıp demektir. İlk olarak kız tarafının tenisip edeceği 15-20 kadar yolluk basma oğlan tarafından alınır. Bu yollukları kız tarafı akraba ve taallukatına dağıtır ki bu yolluklar davetiye yerine kalmaktadır. Yolluğu alan düğün davetlileri gelini evine sürü ile davet ederler. Köyden köye olan davetlerde halay ve oyun birinci planda tutulur.

7 — Bayrak kaldırılmak: Düğünün başlama işareti olarak oğlan evinin kapısı üzerine Ayyıldızlı Türk bayrağı dikilir. Adet ve ananelere uyulmuş üzere de bayrak sığığının başına bir soğan, layuk kanadından yapılmış çeşitli renkli (Tozak) sarıktılır. Bu hareketin bu adeta uyan köyler halkı tarafından bile mânası bilinmemekle beraber uğura atfedilmektedir.

8 — Düğün töreni: Bayrak kaldırılıp düğünün başladığı ilan edildikten sonra komşu köylere tekrar mum gönderilir. Mumla beraber diğer diğer gelirler de hâve edilir. Mânası ağız tadı ile düğünümüzde gelin demek mahiyetindedir. Davul, zurna çalınmaya başlar, erkekler mahallî halayları büyük bir iştah, kı-

raklıkla çekmeye başlarlar. Zaten düğüne beraber halay çekmeye bağlayan kadınlar gerdek gecesine kadar halayı bırakmazlar. Düğünde cirit oynamak, güreş ve kosa tertip etmek unutulmaz bir ananedir. Bütün bu hayı-huy içerisinde gelin alayı tertipleneceği gün geline (Baş bağlarlar) veya (cingil takarlar), (ayna sallandırılar). Cingil zincire dizili gümüş paralar, aının bir tarafından bir tarafına uzatılır, ayna bir alna bir enseye olmak üzere iki adettir, aydınlığa alâmet (çelâkkl) edilmektedir. Baş bağlamak ise baştan yarım metre kadar yukarıya kadar renkli basmaların uzatılması ile bir kavuk şeklindedir. Gelin babası ve kardeşleri tarafından evden ağır ağır çıkarılır, gelin alayda ayrılan ata bindirilir, ata gemini kayınbaba çeker. Gelin daha ata binmeden kız evinde hüzün bir vedâlaşma töreni vardır, ağlar ve ayrılıştan üzüntülü duyduklarını bu suretle ifade ederler. Gelin alayla beraber köy içerisinde dolaştırılır. Gelin alayı daha ziyade kadın ve kızlardan teşkil edildiği için Türkmen köyler bun kadınları erkekleri kadar ata binme maharetini gösterirler. Kızlar büyük bir maharetle heybetli gelin sağında solunda atlarla adeta cirit oynarlar. Gelin alayı oğlan evine geldiği zaman geline üzengi hakkı istenir. Kayınbaba bir hediyeye vadeder ve gelin eve alınır. Gelin attan indikten sonra dudaklarına bir parmak bal çalınır, ebedî ağız tadı olsun diye. Gelin alayla birlikte dolaştırılırken alaydakiler mezarlıkları ziyaret eder ve ölümlerin ruhuna fatiha okumayı da ihmal etmezler.

Gelin içeriye alındıktan sonra bir köşeye oturtulur. Dışarda eğlence yapan erkekler bir tepsiye geline ait hediyeleri toplar ve bir kadın vasıtasıyla geline tahdim ederler. Akşam nikâh yapılır. Bu dini merasimden sonra güvey övülerek yani dualara garkedilerek gerdek odasına sokulur.

Gerdek sabahında duvağı almayan gelen kadınlar da gelin evine hediyelerle gelirler. Bu suretle düğün merasimi bitmiş olur.

Türkmen köylerinde daha başka sayılamıyacak derecede çeşitli gelenekler vardır. Bilhassa düğünlerde eğlencelere büyük bir önem verilmektedir. Türkmen köylerindeki düğün eğlencelerini de başka bir yazıda sunacağım.

VATAN VE BAYRAK İLE DAVUL VE ZURNA

Davul ve zurna, Türk millî danslarının ve halk musikisinin müsterek mahdududur. Davul ve zurna, serhat boylarından, düğün evlerine kadar her yerde müsterek mahmumdur. Davul ve zurna, bir Türk çocuğunun kulaklarından ruhuna daha ilk doğduğu anda kahramanlık aşkı nefseder.

Bir Türk çocuğunun en büyük sevinci, Türk bayrağının altında, onun ışık gölgesine sığınarak, bu bir cennet kadar güzel olan Türk vatanında olduğunu doya doya hissetmektir. Yukarıda bu dört unsur dile gelmiş bulunuyor. 73

Derlemeler:

Silleli Süruri'nin Yayınlanmamış Şiirleri

— v —

(Dergimizin II. cildinin 37 numaralı sayısında nesredilen Silleli Süruriye ait 8 sayılı destanın son kit'aları ile diğer şiirlerini bu sayımızdan itibaren neşre devam ediyoruz. Araya, elimizde olmayan sebeplerle giren uzun faslıdan dolayı gerek okuyucularımızdan, gerekse merhum değerli âlim Abdülkadir Erdoğan'ın oğlu Muzaffer Erdoğan dostumuzdan özür dileriz. Ayrıca IV. yazıdaki destanın yanlış dizilen son kit'asını da yeniden veriyoruz. T. F. A.)

Gerçi anam, babam oldular râzi
Rakib şeytanları bozuyor bazı
Geçti gayri geçen zaman-ı mâzi
Şimdiki hal tamam fırsat değil mi?
Mevlâya emanet eyledim seni
Uğur olsun âşik unutmıya beni
Dilersen bul, ara benim meskeni
Ârifâne sana davet değil mi?
Namaz kaza olur olsa mânâsı
Ve lâkin dilberin olmaz kazası
Bir güzeln hemem oldu rızası
Geçirmek fırsatı humkat değil mi?
Yalınca yâr bana bir dolab etti
Ağzımıza bir bal çaldı da gitti
Şiirimiz de hayfa tamama fetti
Bu kadar dâsitan kilet değil mi?
Affedin yârenler bunca kusuru
Size derdin boyan etti Süruri
Gerçi ahbablara vermez fütürü
Bundan ziyadesi şikâet değil mi?

DİVAN

— 9 —

Görmek ister dido çün kim ol kadar servü
Ah nidem ol baha-ı yâr olmaz rakiblerden
Nâ sezâyâ bezm-i ülfet gerçi göstermey vell
İttifaken bir yere cem'olsa âğyâr gelmem ol
Fâriğ olmak sevdiğinden bir kişi olsun rehi
Sırma veş bir müyine bin melek şah olmaz

Yazan: Abdülkadir ERDOĞAN
Türk ve İslâm Eserleri Müzesi Eski Müdürü

Verseler mülik-i Acem, Moskof, Arab, Runa ü
Lek'i
Cân ü baş eyler feda Leylâ'ya kim mecnun
Rûhsârda âh zâr etmeklik anda müntehi
Fırkat-ı dîdâr Süruri gerçi vüsletten leziz
Sabrolunmaz görmek ister nefis-i şâm ü
müştah

— 10 —

Ey güzel akşama var ussaka davet, tezce gel
Vakt-i demdir geçmeden hengâm-ı işret,
Faydalı meclis müretteb bâde-i sahba ile
Her zaman girmez ele bir böyle fırsat, tezce gel
Gül ile mahsus döşendi muntazam kâşâneniz
Her sen'inçün bunca işret, bunca hörmet,
Dağıduptur bu perişan gönlümüz zülfün gibi
Bir yere cem'edelim âğyâra nisbeti, tezce gel
Muntazırlar cümlesi tesrifine cânâ, buyur
Gönlümüz yollarda koyma kil icâbet, tezce gel
Kalmadı zevk ehli düştükçe kırasın saydılar
Bu Süruri âşıkın bu gece nevbât, tezce gel

— 11 —

Zülf-i yâr arslan, ya ejder, ikiden hâlî değil
Tab'i âtes, ya semendir, ikiden hâlî değil
Câm-i İskender gibi parpar yanar, gözler güzel
Cismi yalıt, ya mücevher, ikiden hâlî değil.
Yâre arzetsen garib hâlim lisan-ı hâl ile
Nâgehân bir bâse alsam al yanaktan âl ile
Mâyesi güllâş am üstad yuğurmuş bâl ile
La'l, ya kaymak, ya şükker, ikiden hâlî değil.
Bağ-ı dehr lore bulunmaz böyle bir neyres
Zerra baş göstermeye yanında servü, ergavan
Cennet-i Tabâ'ya nisbet olmak ister imtihan
Kaddi ar'ar, ya sanavber, ikiden hâlî değil.

TEA (51) Ekin 1953

Beşyüzlüncü Fetih Yılında:

İSTANBUL İLİNDE YER ADLARI

İstanbul ve Galata Surlarının Kapıları

— XII —

Yazan: M. Halit BAYRI

Unkapanı kapısı civarında, cadde üzerinde iki bina arasında eskiden «Horoz Baba» adında bir zatın kabri vardı. Kabrin üstü açık, fakat ön tarafı yeşil boyalı demir parmaklıkla kapalıydı, bağucunda küçük ve kısa bir taş mevcut idi. Yeşil boyalı olan bu taşa sarı boya ile «Horoz Baba» ismi yazılı bulunuyordu. Horoz Babanın mezarında mum yakılır, Babanın türbedarı olmadığından mum getirenler bunu akşam üstü kendi elleriyle yakıp bırakır, mezarın temizliğiyle de elvar dükkânlarında çalışanlar sevap kazanmak maksadıyla meşgul olurlardı. Horoz Babaya her istek için bagyurulur, mezarının önünde üç ihlâs bir fatiha okunup ruhuna hediye edildikten sonra mum veya Kur'an adanırdı. Duası kabul edilip isteği yerine gelenler, adıklarını ödeyerek Horoz Babayı sevindirirlerdi.

Halk arasında dolayan bir rivayete göre Horoz Baba, Fatih ordusu askerlerindedir. Her sabah horoz sesine benzeyen tiz bir sesle ezan okur, arkadaşlarını sabah namazına kal-

Başına dilber takınmış, sım trulmuş toplu fes
Aşkın can mürgünü saydetmeye kurmuş kafes
Söylentir hâlbül gibi dinle Süruri hûb nefes
Savtı keklik, ya kebûter, ikiden hâlî değil.

— 12 —

Rûh-ı yâr ya lâlâ, ya gül ikiden hâlî değil
Lebleri ya gonca, ya mül ikiden hâlî değil
Çin-i Mağn şehrinin cıram veş gülbûy-i ten
Kokusu misk, ya karanfil ikiden hâlî değil
Leşker-i Hindu gibi gerdende benler saf saf
Nokta-ı sevda, ya süflül ikiden hâlî değil
Leyle-i Kadre müşabihler sıyah geysuları
Yasemen, ya serv ü sümbül, ikiden hâlî değil
Müşafı gördüm okur almış ele evrakını
Savtı ya keklik, ya hâlbül ikiden hâlî değil
Şem-i rûh yakmaz Süruri zül-i zülfün bekletsin
Bir bulut imiş, ya kâkül ikiden hâlî değil
(Arkası var)

durmuş. Kendisine Horoz Baba denilmesinin sebebi bu imiş. Horoz Babanın asıl ismi Mehmettir. Fatih'in ordusuyla birlikte İstanbul'a giren Horoz Baba, cindeki kılıcıyla savaşarak mezarının bulunduğu yere gelmiş ve orada göhit olmuştur. Horoz Babanın merkadı civarında olması itibarıyla Unkapanı kapısına «Horoz Kapısı» diyenlere de tesadüf edilmiştir. Horoz Babanın mezarı Atatürk Bulvarının açılması münasebetiyle kaldırılmıştır.

Unkapanı kapısı civarında bir de «Nalinci Dede» türbesi vardır. Rivayete bakılırsa, Nalinci Dede Bergamalı olup Unkapanında Azaplar camii karşısında ahşap bir dükkânda nalincilik etmekte imiş. Sandukasının baş tarafında destanlı Mevlevî şikkesi varmış. Buna dayanılarak Nalinci Dedenin Mevlevî tarikatine bağlı olduğunu ileri sürmek kabildir. Ancak onun Halvetî olduğu iddia edenler de az değildir. Türbesinin bulunduğu yere Nalinci Dedenin hayatında «Baltası», kendisine de «Yatağan Dede» derlermiş. 1592 tarihinde vefat eden Nalinci Dedenin asıl adı Mehmet iae dır, bunu kısaltarak «Memî Dede» diyenler çoktur. Nalinci Mehmet Dede öldüğü gece Üçüncü Muradın rüyasına girmiş, ona «cenaze namazını Fatih camisinde kılmağa hazırlan, beni evime gömdür, üzerine bir türbe, yanına bir tekke ve çeşme yaptır, dilâyada elli sene su içtim» demiş; ertesi gün Memî Dedenin cenaze namazı, Üçüncü Murad da hazır olduğu halde Fatih camisinde kılınmış, cenazesi evinin bulunduğu yere gömülmüş, üzerine türbe ve yanına bir tekke ve çeşme yaptırılmıştır. Memî Dede öldükten sonra Unkapanında bir yangın çıkarak Şehzadebaşına kadar gentslenmiş, dört tarafındaki dükkânlar yandığı halde Memî Dedenin dükkânı ateşten kurtulmuş. O zaman bu dükkânda nalincilik eden Hüseyin Çelebi: «Benim Dede'm dükkânıdır, beraber yanarım, yine çıkmam» diye yangın esnasında bir dakika bile dükkânından ayrılmamış. Yangın Unkapanından Vefa meydanına kadar uzanmış, fakat en küçük parçesına bile zarar gelmeden dükkân ortada kalmış. Nalinci Hü-

seyin Çelebi, atış her tarafı sardığı halde hiç bir şey yokmuş gibi dükkânında çalışmasına devam etmiş. Sonradan «Bu dükkân Dedemin postu döşendiği dükkândır» dermiş. Yungundan sonra dükkânlar kıymetlendiğinden Külpeli adında bir Yahudi mütevellisine bir keş para vererek Nalinci Hüseyin Dedeyi bu dükkândan çıkarttırmış. Yahudinin dükkâna girmesinden mahalle halkı hiç memnun olmamış. Yahudi de dükkânın kepenklerini açarken dışı çıkarak ölmüş, bunun üzerine dükkân tekrar Hüseyin Çelebiye verilmiş. Hüseyin Çelebi saf ve iy yürekli bir adam olup Nalinci Memi Dedenin türbedarı imiş. Halk, Nalinci Mehmet Dedenin geceleri türbesinden kalkıp nalınlı Uçluç Muradın yaptırdığı çeşmeye kadar geldiğini ve abdest aldığına iddia eder.

Zindankapısının bir adı da «Gemici Kapısı»dır. Bu kapıya «Zindankapısı» denilmesinin sebebi, yanında borçlarını vermeyenlerin hapsi ve tevkif edildiği bir zindan bulunmasıdır. Bu zindanda halkın «Baba Cafer» dediği bir zat gömülmüştür. Baba Caferin asıl ismi «Seyyid Cafer»dir. Seyyid Cafer, Şeyh Maksud adında bir arkadaşıyla ve yanlarında beş altı yüz kişi bulunduğu Halep, Abbasi Halifesi Harun-ür-Resid tarafından Elçilikle İstanbul'a gönderilmişti. Bunların şehre girişlerinden biraz önce ötedenberi Kocamustafapasada kurdukları mahallede olunan Araplarla Bizanslılar arasında bir çarpışma olmuş. Müslümanlardan bir çoğu şehit düşmüş, bunların cesetleri gömülüyerek günlerce sokakta kalmış. Seyyid Cafer ile arkadaş Şeyh Maksud bu sırada İstanbul'a gelmişler. Seyyid Cafer arkadaşıyla beraber Bizans İmparatorunun huzuruna çıktıkları zaman şehitlerin böyle sokak ortalarında bırakılmasından dolayı hiddetle İmparatora hayli şiddetli sözler söylemiş, bundan müteessir olan İmparator, kendisini yıldırmakta olduğu zindana attirmiş. Seyyid Cafer bu zindanda zehirlenerek öldürülmüş. Halbuki arkadaşı Şeyh Maksud, sükin herkesin mizacına göre hareket etmesini bilen bir kimseler olduğundan İmparator-

dan izin alarak yanındaki adamların yardımıyla şehitleri gömdürmeğe muvaffak olmuş.

Baska bir rivayete göre, Şeyh Zindani Abdürrauf Samedani adında bir zat İstanbul muhasarasında bulunmuş ve Zindankapısından şehre girmiştir. Bunun için bu kapıya «Zindankapısı» denilmiştir. Halife Harun-ür-Resid zamanında Elçilikle Bizansa gönderilip bu zindanda zehirlenerek öldürülen Baba Cafer, Şeyh Zindani Abdürnauf Samedani'nin ceditlerindedir. Şeyh Zindani, İstanbul fethedildikten sonra kendi yeşil sarığını çıkararak Baba Caferin başucuna koymuş, yetmiş sene bu zindanda onun türbedarlığını yapmıştır. Baba Caferin türbesi Yeniçeriliğin ligasından sonra İkinci Mahmut tarafından tamir ettirilmiş, bu münasebetle Zindankapısına da «Hazretti Cafer Kapısı» yahut «Baba Caferi» adı verilmiştir.

Baba Caferin eskiden beş türbedarı vardı, bunlar vazifelerini nöbetle yaparlardı. İstanbul kadınları Baba Cafer türbesine çok bağlıdır. Bir kadın çocuk doğurmadan önce bir deste mum alarak buraya gelir ve türbedara okuturdu. Bundan başka çocuğuna ilk gilydireceği çamaşırı da boğça içinde doğuma kadar türbede tutardı. Çocuk doğup sekiz, dokuz yaşına gelinceye kadar senede hiç olmazsa bir defa buraya getirilerek türbedara okutturulur ve teşbihlen geçirilirdi. Hususiyetle yaramaz çocukların Baba Cafer türbedarına okutturulmadıkça huysuzluktan vazgeçmeyeceğine inanırdı.

Abonelerimize

Dergimiz, 49 ncu sayı ile 5 inci abone ve nesir yılına girmiştir.

Sayın abonelerimizin abone bedellerini adresimize iletmelerini ve bize yeni aboneler bulmalarını rica ederiz. Bizim en büyük dayanacağımız sizlersiniz.

Sizlere ve Türk folkloruna layık olmak ve karınca karınca hizmet edebilmek için neşriyatımıza bütün müşküllere rağmen devam edeceğiz.

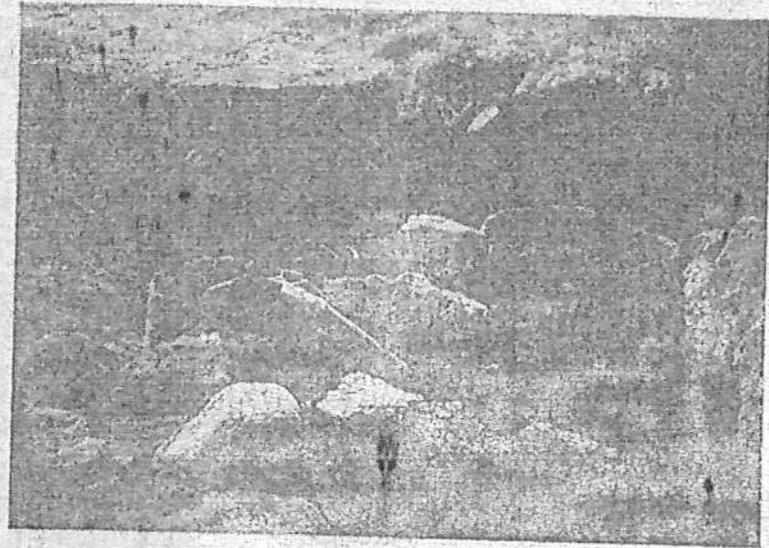
Türkiyede Eski Medeniyetlerin Maddî Kültürde Temadisi

II

Dr. Hamit Z. KOŞAY

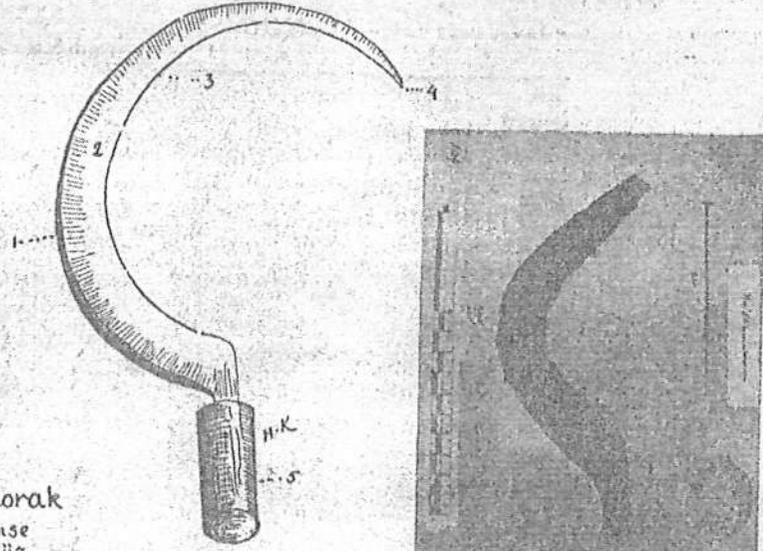

Res. 11 — Tandırda ekmeği pisiren kadın (İğdir).

Res. 12 — Etil Fırını (Malatya, Arslantepe). Prof. L. Delspöte tarafından bulunmuştur.

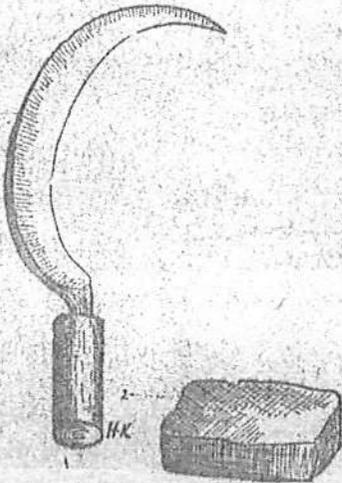
(Tarsus) Toroslar

Kocaorak

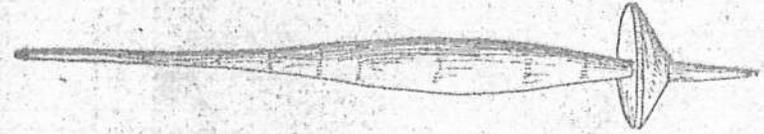
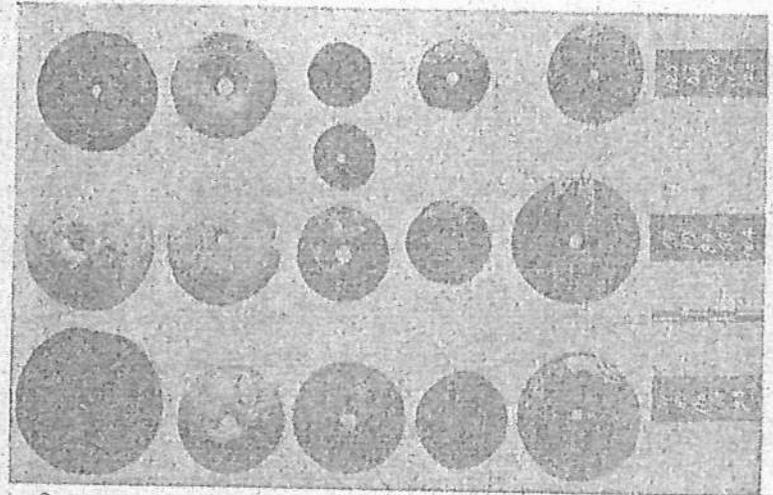
- 1-Ense
- 2-yüz
- 3-ağiz = kindıra
- 4-Uç
- 5-Tahta sap

(Tarsus) Toroslar

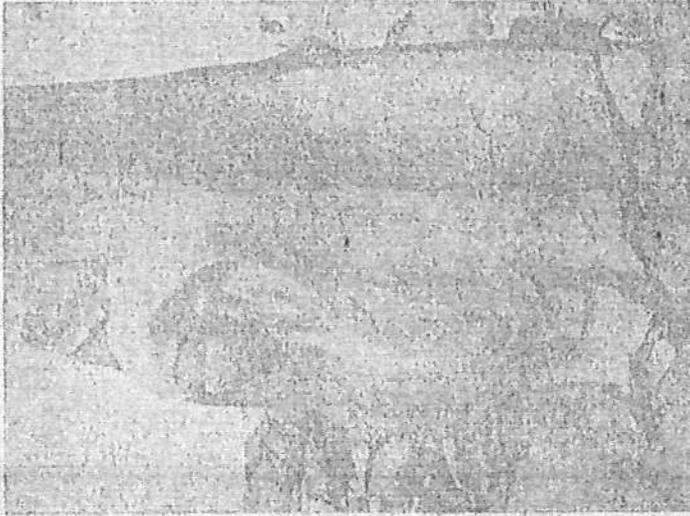
Res. 13 — Hitit zamanı bronz orak ile (sağda) bugünkü orakları mukayese ediniz.

56

Res. 15 — Ağaçtan İpe
GEL. M.B. 193111.Res. 14 — Ağıraklar (HAYÜK).
Bir kumurun düğme olması da muhtemeldir.

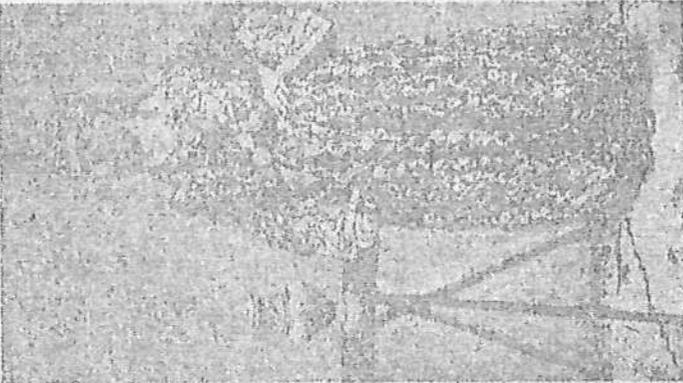
Eski piyoniy toprak ağırakları bugün kullanılan ağırak şekli.

57

Res. 17 — Büyük Sinekbal (Karpasus eğriği).
Halkın en büyük bütünü için başlıca mükayese ediniz.

(Gelecek sayıda bitecek)

Res. 18 — Kültünya gönlü (Ulaşlar eğriği).
Halkın en büyük bütünü için başlıca mükayese ediniz.

Okuyucularımıza

Dergimizin birinci ve ikinci ciltleri 750 şer kuruştan satığa çıkarılmıştır.

Arzu edenlere 15 lira mukabilinde tediye gönderilir. Ayrıca cilt kapaklarımız da hazırlanmıştır. Cilt kapaklarımız 2 liradır.

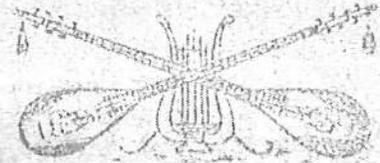
Dergilerimizin bütün sayıları idarehanemizde mevcuttur. Pul ve havale mukabilinde arzu olunan adreslere gönderilir.

Adres: Yeşildere, Sultanmektebi Sok. No. 17 İstanbul

Şemsi Yastıman Sazevi

Beşiktaş

Oruçan C.

No. 34

İstanbul

Bilumun müstahza sazlar tamir edilir. En düzensiz, tam saali ve silsili divan saza, bağlama ve sazlar yapılır, tamir edilir. Arzu edenlere bağlama dersleri verilir. Teğraya saz gönderilir.

Genel abonelik 250, satış
aylık abonelik 100
kuruluşu.
Yurt dışı abonelik edilecek
2 olacaktır.

TÜRK
FOLKLOR
ARAŞTIRMALARI

Adres değişiklikleri için
12/ saat ve her hafta
tabii şekilde
Başlıca yayınlar için
vaktinde lütfen ediniz.

Adres: Yeşildere, Sultanmektebi Sokak, No. 17 - İstanbul
Baskı ve Basım: EKİCİGİL BASKIHAANE

T. C.

Ziraat Bankası

Tasarruf Hesapları
1000 İKRAMIYELERİ YERİNİ

1.000.000 Lira

15 Ev, 4 Traktör ve

DOLGUN FARA İKRAMIYELERİ

EMİLA KAPILAT İÇİN 64 SURE VE AJANLARI İZMİR'DEN

AKBANK

2000
ALTINI

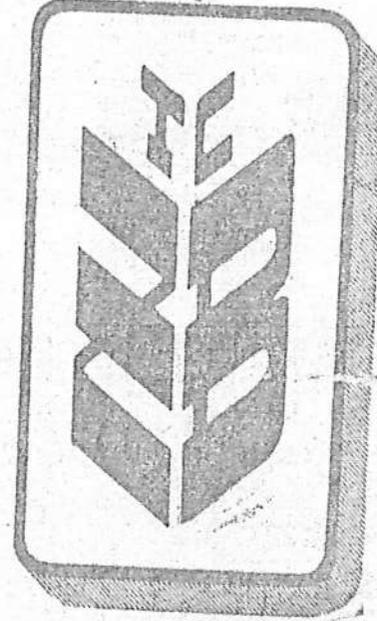

BİR İSTİKBAL DEMEKTİR

Türk Halkbilgisi Derneği'nin neşriyat organıdır.

60

tasarruflarınızı
değerlendirmek için
size
yol gösterecek ışık

HER YERDE HER ZAMAN
T.C.ZİRAAT BANKASI

olacaktır

61

Şansınız.
Başarınız
ve istikbaliniz,
Türkiye Vakıflar
Bankasında
açtıracağınız
hesapla
Gerçekleşir.

TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI

(Bastır : . . . . . 180)

**ANADOLU
BANKASI**
SİZİN ESİNİZİN
ÇOCUKLARINIZIN
Kısacası
MİLENİZİN BANKASIDIR

(Folklor : 131)

(Bastır : 60010)

TÜRK FOLKLO ARAŞTIRMALAR

İSTANBULDA ÇIKAR, AYLIK
HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

Kasım 1953

İÇİNDEKİLER : .....

Folklor Ve Etnografya Enstitüsü İhtiyacı	İhsan HUNÇED
Himnista Oyun Çeşitleri	Ali Rıza ÖSDER
Avşar İllerinden Üç Türkü	Veysel ABİLEVEN
Suşehri Köylerinde Dügün (I)	Şükrü ÇORAY
Aşık ZÜBİR, Aşık Şenlik'in Köyünde	Mehmet GÖRALP
Kitaplar Arasında: Şakî İbrahim Destan	Ziya GÖRALP
Türkiyede Eski Medeniyetlerin Mad. Kbl. Temadisi. Dr. Hamit Z. KÖSE	
Makedonya Folkloru: Kadın Kıyafetleri - Evler (XVII - Son) E. GÖRALP	
Bodri Bostan Oyunu (Yağmur Duası)	Mustafa
Mohmet Çavuş Ağacı	Mustafa
Besni Halk Masalları: Keldik - Filiz Be. Ayı	
Fikra: Tihiyâ Tavuk Kimesi	

Sayı: 52

63